

SPRÁVA O ČINNOSTI CENTRA PRE NEUROMUSKULÁRNE OCHORENIA za rok 2016

Peter Špalek, Ivan Martinka

Neurológia 2017; 12 (1): 38-40

1. ŠTATÚT CENTRA PRE NEUROMUSKULÁRNE OCHORENIA

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia na Neurologickej klinike SZU a UNB bolo schválené rozhodnutím MZ SR č. SZS-982/95-Lb zo dňa 16.5.1995. Zriadenie a štatút centra potvrdilo MZ SR č. Z34582-2011-OZS akreditačným rozhodnutím dňa 27.6.2011.

Lekári Centra pre neuromuskulárne ochorenia vykonávajú ambulantne a počas hospitalizácií diagnostiku, liečbu a dispenzarizáciu pacientov s neuromuskulárnymi ochoreniami z celého Slovenska, najmä so zameraním na autoimunitné a geneticky podmienené ochorenia periférneho motoneurónu, periférnych nervov, nervosvalového spojenia a priečne pruhovaného svalstva.

Úlohou lekárov Centra je podľa medzinárodne uznávaných diagnostických kritérií stanoviť včas správnu diagnózu a indikovať optimálny terapeutický postup. Pri autoimunitných ochoreniach treba zohľadniť všetky kritériá pre správnu voľbu imuniterapie – systémová intravenózna a perorálna kortikoterapia, liečba intravenóznym imunoglobulínom, liečba imunosupresívnymi prípravkami, terapeutické výmenné plazmaferézy (spolupráca s Národnou transfúznou službou) a tymektómie (spolupráca s Klinikou hrudníkovej chirurgie SZU a III. Chirurgickou klinikou LFUK).

Úlohou lekárov Centra je včasná diagnostika geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení. Týka sa to najmä ochorení, u ktorých sa zaznamenali významné pokroky v liečbe. Včasné určenie diagnózy a včasné ordinovanie enzymatickej substitučnej liečby pri myopatii Pompeho choroby, enzymatickej substitučnej liečby Fabryho choroby, transplantácie pečene alebo liečby tafamidisom pri familiárnej amyloidnej neuropatii významne zlepšili prognózu pacientov s týmito donedávna infaustnými ochoreniami.

Kvalitná diagnostika a liečba neuromuskulárnych ochorení v súčasnosti nevyhnutne vyžaduje multidisciplinárny prístup, ktorý je rozhodujúcim akreditačným kritériom pre pridelenie štatútu Centra pre neuromuskulárne ochorenia. Nižšie v texte sú uvedené pracoviská v SR a pracoviská v zahraničí, ktoré sa spolupodieľajú na diagnostike a liečbe autoimunitných a geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení (bod 5 a 6).

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia spolupracuje so špecializovanými zahraničnými pracoviskami a je napojené na medzinárodné aktivity v oblasti autoimunitných ochorení (myasténia gravis, multifokálna motorická neuropatia) a tiež v oblasti geneticky podmienených ochorení (Pompeho choroba, familiárna amyloidná polyneuropatia).

2. ČINNOSŤ CENTRA PRE NEUROMUSKULÁRNE OCHORENIA

2.1. Lôžková časť Neurologickej kliniky SZU

V roku 2016 bolo na našom pracovisku hospitalizovaných 202 pacientov (96 mužov a 106 žien) so širokým spektrom neuromuskulárnych ochorení za účelom diagnostiky a/alebo terapeutickú intervenciu.

- 102 pacientov bolo hospitalizovaných s autoimunitnými neuromuskulárnymi ochoreniami (myasténia gravis, Lambert-Eatonov myastenický syndróm, akútna polyradikuloneuritída GBS, Miller Fisherov syndróm, CIDP, MMN, MADSAM, polymyozitída, dermatomyozitída, myozitída s inklúznymi telieskami, stiff-person syndróm). U niektorých z týchto pacientov boli potrebné opakované hospitalizácie pre akútne exacerbácie ochorení, ktoré vyžadovali naliehavú intervenčnú imuniterapiu (IVIg, plazmaferéza) a/alebo úpravu imunosupresívnej liečby. V roku 2016 bola novodiagnostikovaná myasténia gravis u 106 pacientov. Vzhľadom na skutočnosť, že pacienti boli odoslaní vo včasných štádiách myasténie u 54 pacientov bolo možno ordinovať imunosupresívnu liečbu a terapiu inhibítorom cholinesterázy ambulantne a následne pacientov dispenzarizovať.
- 45 pacienti boli hospitalizovaní s geneticky podmienenými neuromuskulárnymi ochoreniami za účelom diagnostického doriešenia, vrátane molekulárno-genetickej diagnostiky (spinálna a bulbárna muskulárna atrofia /M. Kennedy/, spinálne amyotrofie, hereditárne senzitivno-motorické neuropatie, myotonická dystrofia, facio-skapulo-humerálna muskulárna dystrofia, okulo-faryngeálna muskulárna dystrofia, pletencové formy progresívnych muskulárnych dystrofií, Pompeho choroba, mitochondriálne myopatie).
- 12 pacienti boli hospitalizovaní so sekundárnymi neuromuskulárnymi ochoreniami (diabetická polyneuropatia, polyneuropatia pri deficite vitamínu B₁₂, toxické a liekové polyneuropatie, hypotyreoidea myopatia, statínová myopatia).
- 27 pacienti boli hospitalizovaní s neuromuskulárnymi ochoreniami bez určenia etiológie (idiopatická chronická polyneuropatia, primárne myogénne ochorenia neurčenej etiológie, idiopatická asymptomatická perzistujúca hyperCKémia, idiopatická rabdomyolýza).
- 16 pacienti boli hospitalizovaní s amyotrofickou laterálnou sklerózou, išlo o diagnostické hospitalizácie.

2.2. Ambulantná činnosť Centra pre neuromuskulárne ochorenia

Náplň činnosti ambulancie centra pre neuromuskulárne ochorenia:

- Diagnostické vyšetrenia pacientov s podozrením na neuromuskulárne ochorenia, ktorí sú odosielaní z lôžkových neurologických pracovísk a z ambulantných neurologických zariadení.
- Liečba a dispenzarizácia pacientov s autoimunitnými neuromuskulárnymi ochoreniami, ktorí vyžadujú dlhodobú, resp. trvalú imunosupresívnu terapiu – myasténia gravis, LEMS, akvirovaná neuromyotónia, CIDP, MMN, MADSAM, polymyozitída, dermatomyozitída, myozitída s inklúznymi telieskami, stiff-person syndróm, atď.
- Dispenzarizácia a liečba pacientov s vybranými geneticky podmienenými neuromuskulárnymi ochoreniami – familiárna amyloidná polyneuropatia, kongenitálne myasténie, myopatia pri Pompeho chorobe, mitochondriálne myopatie, myotonická dystrofia, facio-skapulo-humerálna muskulárna dystrofia, bulbospinálna amyotrofia/Kennedyho choroba, idiopatická asymptomatická hyperCKémia

V r. 2016 bolo v ambulancii Centra pre NMO vyšetrených 3 279 pacientov:

- 1392 vyšetrení sa realizovalo u pacientov s myasténiou gravis.
- 1887 vyšetrení sa realizovalo u pacientov s ďalšími neuromuskulárnymi ochoreniami.

Najčastejšie išlo o pacientov s imunogénnymi neuropatiami (CIDP, MADSAM, MMN) a autoimunitnými myozitídami (dermatomyozitída, polymyozitída, IBM). Včasnú určenie správnej diagnózy a správna voľba optimálneho liečebného postupu sú u týchto ochorení rozhodujúcimi faktormi pre priaznivú prognózu pacientov.

Ďalšie neuromuskulárne ochorenia, ktoré sledujeme v Centre pre neuromuskulárne ochorenia, sú familiárna amyloidná polyneuropatia, pletencové svalové dystrofie, facio-skapulo-humerálna svalová dystrofia, okulo-faryngeálna muskulárna dystrofia, myotonické dystrofie, hereditárne myotónie, kongenitálna paramyotónia, periodické paralýzy, mitochondriálne myopatie, idiopatická rabdomyolýza, ochorenia zo skupiny motor neuron disease (spinálna a bulbárna muskulárna atrofia, spinálne amyotrofie), fokálne myozitídy, asymptomatická perzistujúca hyperCKémia, eozinofilná fasciitída, kongenitálne myasténie.

2.3. Elektromyografické laboratórium Neurologickej kliniky SZU

Natívne EMG, kondukčné štúdie, single fiber EMG sa významne podieľajú na diagnostike neuromuskulárnych ochorení u ambulantných a hospitalizovaných pacientov. Elektrofyziológické vyšetrovacie metodiky majú mimoriadne dôležité miesto v diagnostike multifokálnej motorickej neuropatie, CIDP, hereditárnych myotónií, akvirovanej neuromyotónie, stiff-person syndrómu, kongenitálnych myasténií, Lambert-Eatonovho myastenického syndrómu, ale aj celého radu ďalších neuromuskulárnych ochorení.

2.4. Stacionár Neurologickej kliniky SZU

V roku 2016 bola v stacionári 213-krát aplikovaná chronicke-intermitentná udržiavacia liečba intravenóznym imunoglobulínom 27 pacientom (CIDP - 13, MMN - 10, MADSAM - 1, myasténia gravis - 3).

3. SPOLUPRÁCA CENTRA PRE NMO S PRACOVISKAMI V SR PRI DIAGNOSTIKE NMO

3.1. Vyšetrovanie autoprotilátok proti acetylcholinovým receptorom a svalovo špecifickej kináze (MuSK). RIA laboratórium, Onkologický ústav sv. Alžbety, Bratislava (doc. MUDr. Juraj Kaušitz, CSc., MUDr. Štefan Kečkeš).

3.2. Molekulárno-genetická diagnostika spinálnej a bulbárnej amyotrofie (M. Kennedy). Oddelenie molekulevej a biochemickej genetiky Ústavu lekárskej biológie, genetiky a klinickej genetiky LFUK a UNB (doc. MUDr. J. Chandoga, CSc.), Laboratórium lekárskej genetiky, Apha medical, s.r.o., Banská Bystrica.

3.3. Molekulárno-genetická diagnostika myotonickej dystrofie a hereditárnych myotónií.

Katedra molekulevej biológie Prírodovedeckej fakulty UK a Ústav molekulevej fyziológie a genetiky, SAV, Bratislava (prof. RNDr. L. Kádasi, DrSc., RNDr. J. Radvánzský, PhD.).

3.4. Molekulárno-genetická diagnostika a enzymologická diagnostika ďalších geneticky podmienených neuromuskulárnych ochorení. Oddelenie molekulevej a biochemickej genetiky Ústavu lekárskej biológie, genetiky a klinickej genetiky LFUK a UNB (doc. MUDr. J. Chandoga, CSc.).

3.5. Svalové biopsie. Patologicko-anatomické oddelenie, Alpha Medica a.s., UN Bratislava-Ružinov (MUDr. I. Mečiarová, doc. MUDr. F. Ondriaš, CSc.); Klinika popálenín a rekonštrukčnej chirurgie UN Bratislava-Ružinov (prim. MUDr. M. Orság, PhD.).

3.6. MR diagnostika neuromuskulárnych ochorení. Diagnostika morfológických a hyperintenzívnych signálových zmien v brachiálnych plexoch pri multifokálnej motorickej neuropatii a CIDP. MR diagnostika primárne myogénnych ochorení – polymyozitídy, dermatomyozitídy, fokálne myozitídy, myopatie pri Pompeho chorobe, muskulárne dystrofie, rabdomyolýzy. Pracovisko magnetickej rezonancie, UN Bratislava- Ružinov (MUDr. M. Satko).

3.7. Vyšetrenie IgM a IgG autoprotilátok proti gangliozidom (Synlab, Bratislava).

3.8. Vyšetrenie antineurálnych autoprotilátok (Synlab, Medirex, Bratislava).

3.9. Vyšetrenie protilátok proti gliadínu, transglutaminázam, endomýziu (Medirex, Bratislava).

3.10. Vyšetrenie autoprotilátok proti dekarboxyláze kyseliny glutamovej (GAD) (Medirex Bratislava) a amfifyzínu (Synlab, Bratislava).

4. SPOLUPRÁCA CENTRA PRE NMO S PRACOVISKAMI V ZAHRANIČÍ PRI DIAGNOSTIKE NMO

4.1. Centrum molekulárnej biológie a genovej terapie, FN Brno, doc. RNDr. L. Fajkusová, Ph.D.

- DNA diagnostika: kongenitálna paramyotónia Eulenburg, periodické paralýzy, facio-skapulo-humerálna muskulárna dystrofia, okulo-faryngeálna muskulárna dystrofia.

4.2. Institute of Molecular Medicine, Neuroscience Group, John Radcliffe Hospital, Oxford, UK, prof. A. Vincent - autoprotilátky proti napäťovo-závislým kalciovým kanálom (LEMS), autoprotilátky proti antigénym štruktúram napäťovo-závislých káliových kanálov (akvirovaná neuromyotónia).

4.3. Neurologická klinika a DNA laboratoľ, Fakultní nemocnice v Motole, Praha, MUDr. R. Mazanec, Ph.D. a prof. MUDr. Pavel Seeman, Ph.D. - DNA diagnostika hereditárnych neuropatií.

5. SPOLUPRÁCA CENTRA PRE NMO S PRACOVISKAMI V SR PRI LIEČBE NMO

5.1. Tymektómie

a. *Transsternálna tymektómia* - III. Chirurgická klinika LFUK, FN Milosrdní bratia, Bratislava (doc. MUDr. M. Schnorrer, CSc.).

b. *Transcervikálna-subxifoidálna-bilaterálna tymektómia* - Klinika hrudnej chirurgie SZU a UN Bratislava - Ružinov. Doc. MUDr. M. Janík, PhD, prof. MUDr. S. Haruštiak, CSc.

5.2. Terapeutické plazmaferézy - Národná transfúzna služba, UN Bratislava-Ružinov, prim. MUDr. K. Sviteková, MUDr. S. Choudhury.

5.3. Intenzivistická starostlivosť o pacientov s respiračným a bulbárnym zlyhávaním - myastenické krízy, akútna polyradikuloneuritída GBS, hyperakútne dermatomyozitídy, rabdomyolýzy - Klinika anestéziológie a intenzívnej medicíny LFUK, UN Bratislava - Ružinov, prim. MUDr. A. Yagi.

5.4. Kardiologická starostlivosť o pacientov s kardiomyopatiami pri muskulárnych dystrofiách a mitochondriálnych myopatiách - NÚSCH Bratislava, doc. MUDr. E. Goncalvesová, CSc.

5.5. Kardiologická starostlivosť o pacientov s poruchami kardiálneho rytmu pri myotonicknej dystrofii, Beckerovej a Emery-Dreifussovej svalovej dystrofii, myotonicknej dystrofii a pletenco-

vých muskulárnych dystrofiách - Kardiologická ambulancia, V. Interná klinika, UN Bratislava - Ružinov, prim. MUDr. J. Števlík.

5.6. Starostlivosť o pacientky počas tehotenstva, pôrodu a postpartálneho obdobia s myasténiou gravis a ďalšími neuromuskulárnymi ochoreniami počas tehotenstva, pôrodu a postpartálneho obdobia - II. Gynekologicko-pôrodná klinika LFUK a UNB - Ružinov, MUDr. M. Oros).

5.7. Špecializované korekčné operačné zákroky pri závažných neuromuskulárnych oftalmopatiách, výrazných ptózach s funkčným obmedzením videnia - Klinika plastickej chirurgie, UN Bratislava - Ružinov, MUDr. D. Palenčár, PhD.

5.8. Rádioterapia a chemoterapia malígnych tymómov - Národný onkologický ústav, Bratislava.

5.9. Enzymatická substitučná liečba rekombinantnou alfa-glucozidázou pri adultných formách Pompeho choroby - Metabolické centrum, DFNSP Bratislava, prim. MUDr. A. Hlavatá, PhD.

6. REGISTRE NEUROMUSKULÁRNYCH OCHORENÍ

Centrum pre NMO má vytvorený vlastný elektronický register pacientov s myasténiou gravis (k 31.12.2016 bolo evidovaných 2 183 pacientov), pacientov s CIDP (registrovaných 83 pacientov). Podieľalo sa na vytvorení spoločného česko-slovenského registra pre multifokálnu motorickú neuropatiu. V registri Pompeho choroby je evidovaných 12 pacientov. V roku 2015 sa vytvoril slovenský register pacientov so spinálnou a bulbárnou muskulárnou atrofiou (M. Kennedy), k 31.12.2016 je registrovaných 50 pacientov.

Adresa pre korešpondenciu:

Doc. MUDr. Peter Špalek, PhD.

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia

Neurologická klinika SZU a UNB

Univerzitná nemocnica Bratislava-Ružinov, Ružinovská 6
826 06 Bratislava

MUDr. Ivan Martinka

Centrum pre neuromuskulárne ochorenia

Neurologická klinika SZU

Univerzitná nemocnica Bratislava-Ružinov, Ružinovská 6
826 06 Bratislava